

หลักกฎหมายพื้นฐานที่สำคัญในกฎหมายธุรกิจ

รศ.มานิตย์ จุ่มปา

กฎหมายธุรกิจ ๒

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

- ❑ หลักนี้ถอดเป็นสัจพจน์ในกฎหมายได้ว่า “ไม่มีกฎหมายห้ามทำได้”
- ❑ หลักนี้มาจาก ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๑ ที่บัญญัติว่า
- ❑ “**มาตรา ๑๕๑** การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ”

ความหมายของหลักเสรีภาพในการทำสัญญา

- ❖ หลักนี้หมายความว่า ในการตกลงทำนิติกรรมสัญญาในทางธุรกิจนั้น แม้จะมีตัวบทกฎหมายกำหนดเรื่องใด ๆ ไว้ว่าคู่สัญญามีความผูกพันกันอย่างไร แต่คู่สัญญาก็ย่อมมีสิทธิที่จะตกลงให้แตกต่างจากบทบัญญัตินั้น ๆ ได้ ตราบเท่าที่บทบัญญัตินั้น ๆ ไม่ใช่บทกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ผล คือ ข้อตกลงที่แตกต่างนั้นใช้บังคับได้
- ❖ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้าบทบัญญัติใดเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาไม่อาจตกลงให้แตกต่างไปจากบทบัญญัตินั้นได้ หากฝ่าฝืนตกลงไป ข้อตกลงที่แตกต่างนั้นจะตกเป็นโมฆะ

ตัวอย่างการตกลงแตกต่างจากบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนด
แต่บทบัญญัตินั้นไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เช่น

ป.พ.พ. มาตรา ๔๕๗ บัญญัติว่า “ค่าฤชาธรรมเนียมสัญญาซื้อขายนั้น ผู้ซื้อผู้ขายพึงออกใช้เท่ากันทั้งสองฝ่าย” 456 ~ ข้อเท็จจริงที่ ~ จาก.

คู่สัญญาตกลงในสัญญาซื้อขายที่ดินว่า

“ค่าฤชาธรรมเนียมการทำสัญญาซื้อขายที่ดินนี้ให้ผู้ซื้อออกแต่เพียงผู้เดียว”
สัญญา 151
ระบบควบคุม 711. ๕๕๗๗

ข้อสัญญานี้ใช้ได้หรือไม่? ✓ ตกงแต่กฮอได้ ฐุไ้ไ้สุญญไ้ยะไ้

กิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้- ให้นิสิตค้นหาตัวอย่างสัญญาซื้อขายที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ใด ๆ ในอินเทอร์เน็ต แล้วดูว่ามีข้อสัญญาเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมดังกล่าวนี้อย่างไรบ้าง

ตัวอย่างการตกลงแตกต่างจากบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนด
แต่บทบัญญัตินั้นเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เช่น

ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๔ “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกิน
ร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น
ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

1. สัญญากู้ยืมเงิน คู่สัญญาตกลงคิดดอกเบี้ยร้อยละ
๒๐ ต่อปี ผลของข้อตกลงนี้เป็นอย่างไร

but 2. ดู พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐

๓ ดอกเบี้ยไม่เกิน ๑๕% คำนวณ only เงินต้น

ทยอย → ถ้าทยอยทยอย & ราคาไม่ขึ้น มีส่วนต่างเงิน 15% ให้ลดอีก 15% (ไม่มี กล. เสด็จฯ แบบ ๑.)

↓
จ่ายดอกเบี้ย

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔ บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการอำพรางการให้กู้ยืมเงิน โดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

(๒) กำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้หรือเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืมหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือ

(๓) กำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ย ไม่ว่าจะเป็นเงิน หรือสิ่งของหรือโดยวิธีการใด ๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืมเงิน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญา

1. เสรีภาพในการทำสัญญาจะเกิดขึ้นจริง ต่อเมื่อ คู่สัญญาสองฝ่ายเท่าเทียมกัน แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงเกิดขึ้นยาก
2. ปัจจุบันรัฐจึงเข้ามาแทรกแซงเสรีภาพในการทำสัญญา โดยคุ้มครองฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า โดยการออกกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์เฉพาะเรื่องต่าง ๆ

ตัวอย่างที่รัฐเข้ามาแทรกแซงเสรีภาพในการทำสัญญา เช่น

1. **พ.ร.บ. ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมฯ** ให้อำนาจศาลปรับลดข้อสัญญาให้เป็นธรรมได้ (ข้อสัญญาไม่โมฆะ ยังใช้ได้ แต่เมื่อไม่เป็นธรรม กฎหมายให้ศาลปรับข้อสัญญาให้เป็นธรรมได้)
2. **พ.ร.บ. คຸ່ມครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย พ.ศ. ๒๕๖๒** หรือ
3. **พ.ร.บ. คຸ່ມครองผู้บริโภคฯ** มีการออกประกาศ เช่น ประกาศคณะกรรมการสัญญาว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา. พ.ศ. ๒๕๖๑ หรือประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ให้ธุรกิจการให้เช่าอาคารเพื่ออยู่อาศัยเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา. พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นต้น

ข้อ ๑ ของ
พ.ร.บ.
ว่าด้วย
สัญญา
↓
ผู้ให้เช่าซื้อ
↓
ผู้เช่าซื้อ

ส่วนที่ ๑ ข้อ ๑๐๖ วรรค ๑ สัญญาได้ → ไม่ขัด ม. ๑๕๑ but มี other ข้อ ๑๐๖ วรรค ๑ สัญญา

ผลของการตกลงที่ฝ่าฝืนกฎหมายที่รัฐเข้ามาแทรกแซง เสรีภาพในการทำสัญญา

- ถือว่ากฎหมายเหล่านี้เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หากตกลงแตกต่างจากกฎหมายที่รัฐเข้ามาแทรกแซงเสรีภาพในการทำสัญญาเพื่อคุ้มครองฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ
- ต้องระวังการใช้กฎหมายเหล่านี้ต้องดูบทนิยามศัพท์ในกฎหมายให้ดีว่าครอบคลุมเพียงใด ไม่ใช่ทุกกรณี แต่เน้นไปที่สัญญาระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค ดังเช่นใน พ.ร.บ.ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมฯ เป็นต้น
- กิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้ – ให้ท่านนิสิตหากฎหมายใน PowerPoint หน้าก่อนนี้มาอ่าน แล้วสังเกตของเขตการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้นว่าใช้บังคับได้มากน้อยเพียงใด